

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Autoriteti Kosovar i Konkurrencës

Autoritet Kosova za Konkurenciju - Kosovo Competition Authority

Nr. 17/21
Datë: 22.04.2021

Në mbështetje të nenit 23, 28 par.1. pika 1.7, neni 29, neni 38, i Ligjit Nr. 03/L-229 Për Mbrojtjen e Konkurrencës si dhe Ligji për plotësim ndryshimin e tij Nr. 04/L-226 dhe Rregullores për Procedurat Hetimore të Autoritetit Kosovar të Konkurrencës, Komisioni i Autoritetit Kosovar të Konkurrencës në mbledhjen e mbajtur me datën 22 Prill 2021 **lëshon këtë Opinion Profesional:**

Opinion Profesional për produktet e mbrojtura tregtare tek importi paralel

1. Konfliktet midis ligjit të konkurrencës dhe të drejtave të pronësisë intelektuale ndodhin në zbatimin e rregullave kombëtare të mbrojtjes së markës tregtare, në importet paralele të produkteve të markës tregtare. Ndërmarrjet mbrojnë produktet e tyre me një markë tregtare, duke mbrojtur ose mbyllur territorin kombëtar nga importet.
2. Në pjesën më të madhe të vendeve të Ballkanit Perëndimor, po ashtu edhe në Kosovë, vlen Parimi i Ezaurimit Kombëtar i cili është adoptuar në Republikën e Kosovës, me nenin 12 të Ligjit nr. 04/L-026 për Marka Tregtare. Ky parim ka për pasojë ndalimin e importit paralel, përveq në rastet kur leja nga pronari i cili ka mbrojtur Markën Tregtare pranë organeve kompetente i është dhënë edhe kompanisë tjetër.
3. Në përgjithësi, patentat, markat tregtare, të drejtat e autorit (që do të referohen si të drejta të PI-së) janë të drejta ekskluzive të fituara për shpikjet në lidhje me produktet ose proceset. Një arsye kryesore për mbrojtjen ligjore të të drejtave të PI-së është inkurajimi i zhvillimit të ideve dhe teknologjisë së re që duhet të jenë pro-konkurrese dhe të dobishme për mirëqenien e konsumatorit. Motivimi për mbrojtjen e të drejtave të PI-së është që duke lejuar shpikësin e një produkti ose procesi të ri mbrojtje ligjore për një periudhë të caktuar kohe dhe duke parandaluar që të tjerët të kopjojnë atë, ai ka një mundësi për të përfituar nga shpikja. Kjo, në radhë të parë siguron një nxitje për të investuar.
4. **Nisur nga fakti që kompani** të ndryshme mund të prodhojnë produkte të natyrës së njëjtë apo konkurrese, markat tregtare u mundësojnë publikut të dallojnë prodhimet e kompanive përkatëse prej njëra tjetrës. Llojet e markave tregtare mund të jenë fjalët, logot, simbolet, dizajni i paketimit, ose çdo gjë tjetër e identifikueshme nga konsumatorët që shërben të tregojë një burim të caktuar, gjësend, apo shërbim. Qëllim kryesor i markës tregtare është t'u mundësojë publikut të dallojnë gjësendet apo shërbimet e një kompanie. Rëndësi tejet të madhe prej markave tregtare, gjithashtu, ka mbrojtja e pronarit prej fitimit të ndonjë subjekti

apo konkurenti imitues, ku në bazë të mbrojtjes me ligj, pronarit nuk i kërcënohet fitimi nga shërbimi i ofruar apo gjësendi i shitur.

5. Importi paralel ka aspekte juridike dhe ekonomike:

- Ekonomikisht, ajo promovon disponueshmërinë e mallrave të markës tregtare me çmime të ndryshme, gjë që parandalon krijimin e një monopoli tregtar. Një qasje monopolistike, në një treg paralel pa import do të çonte në çmime të fryra të mallrave të shitura nga pronari i markës tregtare ose tregtari i autorizuar. Në mungesë të alternativave më të lira, konsumatorët do të ishin të detyruar të blinin mallra me çmimin e përcaktuar nga monopolisti. Kjo mund të ketë një efekt negativ në tregun e përgjithshëm, si dhe në ofertën dhe kërkesën.
- Ligjërisht, është thelbësore për të parandaluar mashtrimin dhe konfuzionin midis konsumatorëve në lidhje me burimin ose cilësinë e produkteve, dhe për të mbrojtur interesat ekonomike të pronarëve të markave tregtare.

6. Në rrafshin e politikave të konkurrencës, është i rëndësishëm identifikimi i elementeve pozitive dhe negative të importit paralel për të vlerësuar impaktin në një treg. Përkundër efekteve të mundshme negative, përgjithësisht është rënë dakord që tregtia paralele, kur lejohet, ka efekte pozitive dhe është përgjithësisht e mirëpritur. E para dhe më e rëndësishmja, tregtia paralele rrit konkurrencën në një treg të caktuar. Teoria themelore e ofertës dhe kërkesës tregon se furnizimi shtesë i mallrave çon në **çmime më të ulta**. Kjo është veçanërisht e vërtetë nëse konkurrenca ndërmjet markave (konkurrenca midis markave të njëjta apo Intra brand Competition) është e dobët dhe ndërkohë ekziston vetëm një kanal i shpërndarjes, shitës të veçantë janë në gjendje të ruajnë çmime më të larta për shkak të mungesës së konkurrencës. Sapo të lejohet tregtia paralele, konkurrenca brenda markës (konkurrenca midis së njëjtës markë) intensifikohet dhe shitësi detyrohet të konkurrojë me importuesit më agresivisht që nga ana tjetër shpie në uljen e çmimeve. Importet paralele gjithashtu parandalojnë që pronarët e të drejtave të PI-së të **segmentojnë tregjet**, duke përjashtuar mundësinë e diskriminimit me çmime (ose të paktën zvogëlimin e shtrirjes) midis tyre.

7. Sa i përket efekteve negative një nga argumentet kryesore kundër tregtisë paralele është **“udhëtimi falas”**. Mund të argumentohet se tregtia paralele lehtëson kalimin e lirë të investimeve të bëra nga pronari i të drejtave të PI-së, gjë që nga ana tjetër zvogëlon stimujt që në radhë të parë të investohet. Duket se është e padëshirueshme që një importues i paautorizuar të lejohet të privojë pronarin e të drejtave PI-së nga përfitimet pa kontribuar në investimin e tij.

- Së dyti, ndikimi negativ në **imazhin e markës** shpesh përdoret si argument kundër tregtisë paralele. Argumentohet se tregtia paralele ndikon negativisht në perceptimin e një marke (markë tregtare) pasi ajo shitet nga distributorë të paautorizuar, gjë që rezulton në uljen e vlerës së kësaj marke tregtare.
- Së treti, kufizimet në tregtinë paralele mund të lejojnë një caktim **çmimi diskriminues**, d.m.th. caktimi i një çmimi më të lartë në territoret ku gatishmëria e klientit për të paguar është më e lartë dhe caktimi i një çmimi më të ulët atje ku ajo gatishmëria është më e ulët.
- Së katërti, importet paralele mund të çojnë në efekte afatgjata negative në mirëqenien e konsumatorit, sepse zvogëlimi i fitimeve mund të **zvogëlojë stimujt e firmave** për të investuar në inovacion duke ditur që do t’ju duhet të përballen me konkurrencën nga

importues paralelë. Ky është një nga argumentet kryesore që ngrihen kundër tregtisë paralele në industrinë farmaceutike, pasi kërkim-zhvillimi është veçanërisht i kushtueshëm në atë sektor.

- Së fundmi, mund të argumentohet se konsumatorët **mashtrohen** disi kur mendojnë se po blejnë mallra nga një kanal i autorizuar, ndërsa në të vërtetë nuk është kështu.
8. Të drejtat e PI-së u japin pronarëve të tyre të drejtë ekskluzive (monopole). Nga ana tjetër, ligji i konkurrencës përpiqet t'i mbajë tregjet e hapura për konkurrencë. Edhe pse mund të duket kontradiktore në shikim të parë, si ligji për markat tregtare (Pronësisë Intelektuale) ashtu edhe ligji i konkurrencës, ndajmë të njëjtat qëllime themelore të mirëqenies së konsumatorit dhe promovimin e inovacionit. **Inovacioni është thelbësor për një treg të hapur dhe konkurrues.**
 9. Efektet e importit paralel përmes markave tregtare mbrojtura, vërehen në çmimet e produkteve të mallrave të konsumit (makineri, produkte farmaceutike, veshje, këpucë, materiale ndërtimi, makineri industriale etj.)
 10. Sa i përket këndvështrimit të Prokurimit publik, me theks të veçantë tek sektori farmaceutik, ekzistenca e importeve paralele është gjithashtu e rëndësishme sepse zgjidhja ekzistuese ligjore kufizon numrin e ofertuesve të mundshëm, si dhe konkurrencën e çmimeve. Importet paralele mundësojnë një numër më të madh të ofertuesve të mundshëm, të cilët blejnë produkte që i nënshtrohen prokurimit publik nga burime të ndryshme, ulin çmimin fillestar të produktit, i cili në të njëjtën kohë zvogëlon vlerën e prokurimit, duke arritur kështu në kursime të konsiderueshme të buxhetit.
 11. Praktikrat më të mira Evropiane si bazë e funksionimit të tregut të brendshëm, përveç nxitjes së konkurrencës së shëndetshme, theksojnë se importet paralele gjithashtu nxisin dhe zhvillojnë mirëqenien e konsumatorëve duke pasur parasysh që importet nga vendet që ofrojnë çmime më të ulëta të mallrave krijojnë një presion mbi tregtarët ekzistues në vendin e destinacionit për të ulur çmimet.
 12. Kufizimet e importit paralel brenda BE-së vërehen nga këndvështrimi i shkeljes së konkurrencës sipas nenit 101 (1) të TFEU, të cilat si qëllim të tyre kanë një kufizim të rëndësishëm, shtrembërim ose parandalim të konkurrencës.
 13. Ministria e Industrisë, Ndërmarrësisë dhe Tregtisë të konsiderojnë në të ardhmen çështjen e Humbjes së të drejtave të fituara nga marka tregtare "Ezaurimit kombëtar" për markat tregtare të mbrojtura të cilat ndërlidhen me importin paralel.

Se ç'farë u thamë lartë, Komisioni i Autoritetit Kosovar të Konkurrencës vendosi që të lëshoj këtë opinion profesional.

**KOMISIONI
AUTORITETI KOSOVAR I KONKURENCËS**

() () ()
Ahmet KRASNIQI Fatime HAZIRI Valon PRESTRESHI
Zv. Kryetar Komisionere Kryetar
() ()
Muhamed KRASNIQI Shaqir MORINA
Komisioner Komisioner

Me këtë Vendim, të njoftohet:

- *ERC TRADE*
- *MINISTRIA E INDUSTRIË, NDËRMARRËSISË DHE TREGTISË*
- *ARHIVA*